

Gebelikte Şiddet ve Benlik Saygısı

Güliz Onat Bayram

Istanbul Üniversitesi, Bakırköy Sağlık Yüksekokulu, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD İstanbul

ÖZET

Gebelikte şiddet ve benlik saygısı

Amaç: Bu çalışmada gebelik döneminde kadınların şiddete maruz kalma durumlarının benlik saygıları üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Karşılaştırmalı, tanımlayıcı nitelikte tasarlanan bu çalışma İstanbul'da bir Doğum-Kadın Hastanesinin gebe muayene polikliniğine başvuran, şiddete maruz kaldığını bildiren 26, bildirmeyen 138 (toplam 164) gebe kadın üzerinde yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında anket formu ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği, değerlendirilmesinde ise ki kare, Mann-Whitney, Wilcoxon testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışma kapsamına alınan 164 gebe kadının yaş ortalaması 26.35±5.10'dur. Gebe kadınların %16'sının gebelik döneminde şiddet türlerinden herhangi birine maruz kaldıkları, %69'luk bir oranla en çok eşleri tarafından şiddet gördükleri belirlenmiştir. Gebelikte şiddete maruz kalan ve kalmayan kadınların yaş, meslek ve eğitim düzeyi arasında istatistiksel bir farklılık olmadığı ancak şiddet görenlerin daha sık düşük yaptıkları ve bu farkın ileri derecede anlamlılık taşıdığı belirlenmiştir. Şiddet gören kadınların benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanların 36.91±2.65, şiddet görmeyenlerin 38.71±3.59 olduğu belirlenmiştir (p=0.003). "Şiddete maruz kalma" ile "düşük sayısı" arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç: Şiddet gören kadınların benlik saygılarının şiddet görmeyen kadınlarınkinden daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Gebelikte şiddet, benlik saygısı, aile içi şiddet

ABSTRACT

Violence during pregnancy and self-esteem

Objective: This study was planned for the purpose of determining the effect of exposure to violence during pregnancy on self-esteem.

Material and Methods: A comparative and descriptive study which is conducted on 164 pregnant women with 26 women exposed to violence during pregnancy and 138 women without exposure. Data were collected with the Coopersmith Self-Esteem Inventory. Chi square, Mann-Whitney and Wilcoxon tests were used in the analysis of the data.

Results: Women's mean age in the study was 26.35±5.10. Of the women 16% reported that they had been exposed to any type of violence during pregnancy, of these women 69% had been exposed violence by their husband. It was determined that there was no statistically significant difference regarding age, occupation and educational level among two groups of women. It was determined that women who had been exposed violence during pregnancy had more incidence of abortions. The mean of self-esteem scale was 36.91±2.65 for women who had been exposed to violence, 38.71±3.59 for women who had not been exposed to violence (p=0.003). It was determined that there was a significant relationship between "exposing to violence" and "number of abortions".

Conclusion: The women in this study who had been exposed to violence during pregnancy had lower self-esteem than those who had not.

Key words: Domestic violence, pregnant women, self-esteem

Bakırköy Tıp Dergisi 2009;5:67-71

GİRİŞ

Şiddet dünyada giderek artan ve gebelik dahil insan yaşamının her anında görülebilen önemli bir toplum sağlığı sorunudur. Gebelik, kadının yaşamında en riskli dönemlerden biridir. Gebelikte kadına uygulanan şiddet bu riski daha da artırmaktadır (1). Gebelik döneminde

şiddet gören kadın ve fetüsün sağlığı olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu dönemde şiddet kadında; antenatal bakım eksikliği, erken doğum, düşük, plasentanın erken ayrılması, doğum öncesi kanama ve erken membran rüptürü, fetüsta ise; düşük doğum ağırlığı, kırıklar, uterus, akciğer ya da dalak rüptürü, fetal yaralanma ve fetal distress gibi yaşama şansını azaltabilecek sorunlara yol açmaktadır. Gebe kadınlarda aile içi şiddetin en dramatik sonucu, anne ve bebek ölümleri olarak karşımıza çıkmaktadır (1,2,3).

Literatürde gebelik döneminde görülen şiddet insidansı ile ilgili farklı bulgular bulunmaktadır. Kadınların gebe olma özelliğini kullanarak ve tekrar tekrar gebe olarak şiddetten korunduğu ve bu şekilde şiddetin azaldığı belirtilirken, bunun aksine gebeliğin şiddet açısından

Yazışma adresi / *Address reprint requests to:* Güliz Onat Bayram
Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Bahçe İçi B Kapısı,
Istanbul Üniversitesi Bakırköy Sağlık Yüksekokulu, İstanbul-Türkiye

Telefon / *Phone:* +90-212-440-0000/27618

Faks / *Fax:* +90-212-570-2876

Elektronik posta adresi / *E-mail address:* gulizonat@hotmail.com

Geliş tarihi / *Date of receipt:* 21 Kasım 2008 / November 21, 2008

Kabul tarihi / *Date of acceptance:* 28 Nisan 2009 / April 28, 2009

yüksek riskli bir dönem olduğu, eşe getirdiği ek yükler ve sıkıntılar nedeniyle şiddetin bu evrede başladığı ya da yoğunlaştığı da bildirilmektedir (4). Amerika'da yetişkin kadınların gebeliği süresince şiddette maruz kalma oranının %3 ile %11 arasında değiştiği tahmin edilmektedir. ABD'nin 1992 verilerine göre; her dört gebe kadından biri geçmişinde partnerinin/eşinin şiddetine uğramıştır (2). Türkiye'de Taşpınar ve arkadaşlarının 101 gebe kadınla yaptıkları araştırmada, gebelerin %32.2'sinin gebeliklerinden önce, %28.4'ünün önceki gebeliklerinde, %24.8'inin ise son gebeliğinde fiziksel şiddete uğradığı belirlenmiştir (5).

Kadının şiddete maruz kalması, kendine güvenini ve benlik saygısını olumsuz yönde etkileyebilir. Kadının benlik saygısının düşük olması, şiddet görmesine ve şiddet ortamından kurtulamamasına neden olabileceği gibi, uzun süreli şiddete maruz kalma da benlik saygısını düşürebilir (6,7). Gebelikte görülen şiddetin kadınlar açısından duygusal olarak daha örseleyici bir nitelik taşıdığı bildirilmektedir (3).

Literatürde gebelikte görülen şiddet konusuyla ilgili pek çok araştırma bulunmasına rağmen bu dönemde görülen şiddetin benlik saygısı üzerinde etkilerini değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmada, gebelik döneminde kadınların şiddete maruz kalma durumlarının benlik saygıları üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma Aralık 2006-Haziran 2007 tarihleri arasında İstanbul ilinde Sağlık Bakanlığı'na bağlı bir Doğum-Kadın Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin gebe muayene polikliniğine başvuran, çalışmaya katılmayı kabul eden ve bilinen herhangi bir psikiyatrik bozukluğu olmayan 164 gebe kadın üzerinde yürütülmüştür. Gebeliğinde şiddete maruz kaldığını bildiren 26 gebenin sosyo-demografik özellikleri ve benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlar, şiddete maruz kalmadığını bildiren 138 gebenininki ile kıyaslanmıştır. Çalışmada sözel, fiziksel, emosyonel, cinsel ve ekonomik şiddet türlerinin hepsi şiddet kapsamına alınmıştır. Araştırmanın amacı hakkında bilgilendirildikten sonra çalışmaya katılmaya gönüllü olan gebe kadınlara, verdikleri bilgilerin gizli kalacağına teminatı verilerek gönüllü olmaları yönünde sözlü onamları alınmıştır. Gebeler ile özel bir odada bireysel yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak araştır-

macının literatür doğrultusunda hazırladığı, sosyo-demografik, obstetrik özellikler ve şiddet öykülerini kapsayan anket formu ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği uygulanmıştır. Çalışmanın yürütülebilmesi için kurumdan gerekli yasal izinler alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 13.0 paket programı ile sayısal ve yüzdelik dağılım, ki kare, Mann-Whitney, Wilcoxon testleri kullanılmıştır.

Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği

Stanley Coopersmith tarafından 1975 yılında hazırlanan, çeşitli yaş gruplarına, özellikle yetişkinlere uygulanabilecek şekilde geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçek "benim gibi" ve "benim gibi değil" şeklinde yanıt seçenekleri bulunan 25 ifadeden oluşmakta, toplam puan 0 ile 100 arasında değişmektedir. Ölçekten elde edilen puan, 10-30 arasında ise düşük, 31-70 arasında ise orta, 71-100 arasında ise yüksek benlik saygısı olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de ölçek Tufan ve Turan tarafından dilimize uyarlanarak, geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır (8).

BULGULAR

Sosyo-Demografik ve Obstetrik Özellikler

Çalışma kapsamına alınan 164 gebe kadının yaş aralığı 17-38 olup, yaş ortalaması 26.35±5.10'dur. %85.4'ü ev hanımı, %8.5'si işçidir. Gebelerin %50.6'sı "gelirinin giderinden daha az" olduğunu belirtmiştir. Ortalama 6.28±3.72 yıl eğitim gördükleri saptanmıştır Gebelerin ortalama gestasyon yaşı 32.20±9.23 gebelik haftasıdır. Or-

Tablo 1: Gebe Kadınların Tanıtıcı Özellikleri ve Obstetrik Hikayeleri (n=164)

Değişkenler	n	%
Meslek		
Ev hanımı	140	85.4
Memur	3	1.8
İşçi	14	8.5
Serbest	4	2.4
Diğer	3	1.8
Gelir durumu		
Gelir-gideri karşılıyor	69	42.1
Gelir-giderden fazla	12	7.3
Gelir-giderden az	83	50.6
Obstetrik hikayesi	sd	
Doğum sayısı	1.64±1.43	
Gebelik sayısı	2.37±1.63	
Düşük sayısı	0.48±0.91	
Yaşayan çocuk sayısı	1.10±1.34	
Antenatal kontrol sayısı	6.85±3.66	

talama gebelik sayısı 2.37 olan kadınların ortalama doğum sayısı 1.64'tür (Tablo 1). Gebe kadınların %5'i gebe kalmaya ve sürdürmeye isteksiz olduklarını belirtmişlerdir. Gebeler arasında şiddete maruz kaldığını bildiren 26 gebe ile şiddete maruz kalmadığını bildiren 138 gebenin yaş, meslek ve eğitim düzeyi arasında istatistiksel bir farklılığın olmadığı ancak şiddet görenlerin daha sık düşük yaptıkları (ortalama düşük sayısı 2.07 ± 0.91 ; $p:0.008$), bu farkın ileri derecede anlamlılık taşıdığı belirlenmiştir.

Şiddet Öyküleri

Şiddete maruz kaldığını bildiren gebelerin şiddet öyküleriyle ilgili veriler Tablo 2'de özetlenmiştir. Çalışma kapsamına alınan gebe kadınların %16'sı şiddet gördüklerini bildirirken, geri kalanlar şiddete maruz kalmadığını belirtmiştir. Kadınların en çok %69 oranla "eşleri" tarafından, %19 "eşi ve eşinin ailesi" tarafından şiddete maruz bırakıldığı belirlenmiştir. Tüm gebe kadınlara yaşamlarının herhangi bir döneminde şiddete maruz kalma durumları sorulduğunda kadınların %30'u çocukluk, %16'sı ergenlik döneminde, %30'u evliliğinde, %16'sı önceki gebeliğinde, %8'i son bir yıl içinde şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Tüm gebe kadınların şu anki ve geçmişteki gebeliklerinde maruz kaldığı şiddet türlerine bakıldığında; %14'ünün sözel, %19.5'inin ekonomik, %12.2'sinin psikolojik ve %8'inin cinsel şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir.

Tablo 2: Şiddete Maruz Kaldığını Bildiren Gebelerin Şiddet Öyküleri (n=26)

Şiddete maruz kalma	%	n
- evet	16	26
- hayır	83	138
Şiddet uygulayıcıları		
- şu anki eşi	69	17
- eşi ve eşinin ailesi	19	5
- diğer (sadece eşinin ailesi, önceki eşi)	12	4

Benlik Saygısı Ölçek Puanları

Şiddet gören ve görmeyen gebe kadınların benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarına Şekil 1'de yer verilmiştir. Şiddet gören kadınların ortalama puanlarının 36.91 ± 2.65 , şiddet görmeyenlerin 38.71 ± 3.59 olduğu belirlenmiştir. Buna göre, şiddet gören kadınların benlik saygılarının şiddet görmeyen kadınlarınkinden daha düşük olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlılık taşıdığı belirlenmiştir ($-Z:3,020$, $p=0,003$).

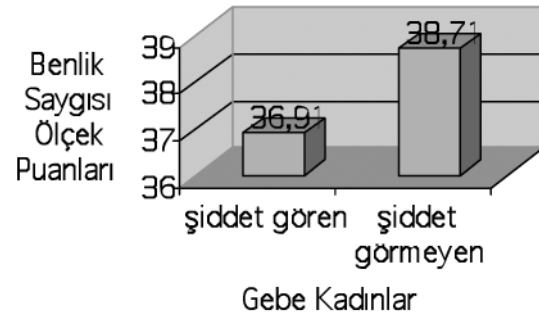
İlişkili Faktörler

"Şiddete maruz kalma" ile yaş, eğitim düzeyi, meslek ($p=0.14$), gebelik haftası, antenatal kontrol sayısı, gebelik sayısı, düşük sayısı ve yaşayan çocuk sayısı arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (Tablo 3). Yalnızca "şiddete maruz kalma" ile "düşük sayısı" arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=0.009$).

Tablo 3: Şiddete maruz kalma ile gebe kadınların bazı özelliklerinin karşılaştırılması

Özellikler	\pm sd	p
Yaş	26.35 ± 5.10	0.59
Gebelik haftası	32.20 ± 9.23	0.56
Antenatal kontrol sayısı	6.85 ± 3.66	0.21
Yaşayan çocuk sayısı	1.10 ± 1.34	0.59
Gebelik sayısı	2.37 ± 1.63	0.16
Düşük sayısı	2.07 ± 0.91	0.009*
Eğitim yılı	6.28 ± 3.72	0.89

* $p < 0,01$

Şekil 1: Şiddet gören ve görmeyen gebelerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları

TARTIŞMA

Çalışma kapsamına alınan gebe kadınların %16'sı gebelik döneminde şiddet türlerinden herhangi birine maruz kaldığını düşünmektedir. Giray ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada bu oran %20 olarak belirlenmiştir (1). Alpar'ın 250 gebe kadın üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada eşi tarafından şiddete maruz kaldığını düşünen gebe sayısı %8.4'tür (3). Taşpınar ve arkadaşlarının çalışmasında ise şu anki gebeliğinde fiziksel şiddete maruz kalma durumu %25 olarak bildirilmektedir (5). Ayrancı ve arkadaşlarının 154 gebelik deneyimi yaşamış kadın üzerinde gerçekleştirdiği retrospektif çalışmasında ise kadınların %36'sının gebeliğinin herhangi bir döneminde fiziksel şiddet yaşadığı belirlenmiştir (4). Yanikkerem ve arkadaşlarının 217 kadın üzerinde gerçekleştirdiği çalışma-

da gebeliğinde eşi tarafından dövülen kadın sayısı %9.7'tür (9).

Çalışma kapsamına alınan gebe kadınların %30'u evlilik yaşamlarında, %30'u çocukluk ve %16'sı ergenlik döneminde şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Giray ve arkadaşlarının çalışmasında kadınların %27.7'si evlilikleri boyunca, %21.5'i de evlilik öncesi ailelerinde fiziksel şiddete maruz kaldıkları bildirilmektedir (1). Çalışma kapsamına alınan gebe kadınların şiddete maruz kaldıkları yaşam dönemleri Giray ve arkadaşlarının çalışma bulgularıyla benzerlik taşımaktadır (1).

Gebelikte şiddet, temel olarak sözel olarak psikolojik tarzda ortaya çıkmaktadır. Fiziksel ya da cinsel şiddet çok az oranda görülmektedir (2,3,4). Bu çalışmada da gebe kadınların şu anki ya da geçmişteki gebeliklerinde en çok ekonomik, sözel ve psikolojik şiddete maruz kaldıkları, fiziksel ve cinsel şiddetin daha az oranda görüldüğü belirlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen "gebelerin en çok eşlerinden şiddet gördüğü" bulgusu Giray ve arkadaşlarının, Ayrancı ve arkadaşları ile Alpar'ın çalışma bulgularıyla benzerlik göstermektedir (1,3,4).

Bu çalışmada yine Giray ve arkadaşları ile Ayrancı ve arkadaşlarının çalışma bulgularıyla benzer şekilde şiddete maruz kalma ile yaş, eğitim düzeyi, meslek, gebelik haftası, antenatal kontrol sayısı, gebelik sayısı, düşük sayısı ve yaşayan çocuk sayısı arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (1,4). Farklı olarak bu çalışmada şiddete maruz kalma ile "düşük sayısı" arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p=0.009). Taşpınar ve arkadaşlarının çalışmasında ise gebelerin çocuk sayılarının artması halinde şiddet görme oranlarının arttığı bildirilmektedir (5).

Gebeliğinde şiddete maruz kalan ve kalmayan gebe kadınların benlik saygılarının orta düzeyde olduğu, şiddet mağduru gebelerin benlik saygılarının istatistiksel olarak daha düşük bulunduğu belirlenmiştir. Muslu ve Erdem'in fiziksel şiddet gören ve görmeyen kadınların benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırıldığı 207 kadınla

yaptıkları çalışmada; şiddet gören kadınların benlik saygılarının şiddet görmeyen kadınlarınkinden daha düşük olduğu belirlenmiştir (p=0.00) (7). Bu verilere dayanarak şiddete maruz kalmanın kadınların benlik saygılarını olumsuz yönde etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak bu çalışmada;

- Gebe kadınların %16'sının gebelik döneminde şiddet türlerinden herhangi birine maruz kaldığını belirttikleri,
- Gebelerin en çok eşlerinden şiddet gördüğü,
- Gebe kadınların şu anki ya da geçmişteki gebeliklerinde en çok ekonomik, sözel ve psikolojik şiddete maruz kaldıkları, fiziksel ve cinsel şiddetin daha az oranda görüldüğü,
- Gebe kadınların %30'unun evlilik yaşamlarında, %30'unun çocukluk ve %16'sının ergenlik döneminde de şiddete maruz kaldıkları,
- Şiddete maruz kalma ile "düşük sayısı" arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu,
- Gebeliğinde şiddete maruz kalan kadınların benlik saygılarının şiddet görmeyen kadınlarınkinden daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgular doğrultusunda sağlık bakımı verenlerin, şiddet kurbanını belirlemek ve onlara yardım etmek için en uygun kişiler olduğu göz önüne alındığında sağlık personeline;

- Hizmet içi eğitim programları ile gebelikte şiddeti tanımlama, risk faktörleri, uygun yaklaşım ve yasal prosedürler hakkında bilgi verilmesi,
- Antenatal kontroller sırasında gebelerin şiddete maruz kalma durumlarını değerlendirmeleri,
- Şiddete maruz kaldığı belirlenen gebeleri resmi mevkilere ve rehabilitasyon merkezlerine uygun şekilde yönlendirmek için gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları,
- Belirli periodlarla düzenlenecek olan hizmet içi eğitim programları ile bilgilerini güncellemeleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Giray H, Keskinöglü P, Sönmez Y ve ark. Gebelikte aile içi fiziksel şiddet ve etkileyen faktörler. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi 2005; 14: 217-220.
2. Altan ŞU, Şirin A. Şiddete maruz kalan gebe kadınların evde izlenimi. Aile ve Toplum Dergisi 2005; 8: 69-74.
3. Alpar DA. Gebe Kadınların Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumlarının Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul: 2008.
4. Ayrancı Ü, Günay Y, Ünlüoğlu I. Hamilelikte aile içi eş şiddeti: Birinci basamak sağlık kurumuna başvuran kadınlar arasında bir araştırma. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2002; 3: 75-87.
5. Taşpınar A, Bolsoy N, Şirin A, Gebeler fiziksel şiddete uğruyorlar mı? Manisa örneği. II. Ulusal Ana-Çocuk Sağlığı Kongresi Program ve Özet Kitabı, 2003: 167.
6. Sanford L, Danovan ME. Kadınlar ve Benlik Saygısı. Semra Kunt (Çev ed), Ankara: HYB Yayıncılık, 1999.

7. Muslu L, Erdem M. Eşi tarafından fiziksel şiddet gören ve görmeyen kadınların benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırılması. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 2002; 4; 31-38.
8. Tufan B, Turan N. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği üzerinde geçerlik, güvenirlik çalışması. 23. Ulusal Psikiyatri Kongresi Bildirileri, İstanbul, 1987.
9. Yanikkerem E, Karadaş G, Adigüzel B, Sevil Ü. Domestic violence during pregnancy in Turkey and responsibility of prenatal healthcare providers. *Am J Perinatol* 2006; 23: 93-104.